



OMVÄRLDSBEVAKNING 1/2009

Bilaga till utbildningsnämndens underlag för budget för år 2010 med inriktning för åren 2011 och 2012.

Innehåll:	Sida
1. INLEDNING	2
2 POLITIKENS INRIKTNING	3
2.1 BUDGETPROPOSITIONEN 2008/09	3
3 REFORMER OCH FÖRSLAG	5
3.1 NY LAGSTIFTNING	5
3.2 FRAMLAGDA PROPOSITIONER	6
3.3 AVSLUTADE STATLIGA UTREDNINGAR 2008	8
3.4 PÅGÅENDE STATLIGA UTREDNINGAR	13
3.5 AKTUELLA BESLUT, FÖRSLAG ELLER UPPDRAG	14
4 NULÄGE OCH UTVECKLING – SKOLA, LÄRARE OCH ELEVER	18
4.1 SKOLA	18
4.2 KUNSKAPSUTVECKLING	19
4.3 ELEVANTALSUTVECKLING OCH LÄRARTILLGÅNG	21
5 SKOLA/ARBETSLIV	23
6 SKOLAN OCH EU	24
7 SKOLA I VÄRLDSKLASS	25
KÄLLOR	25

1. INLEDNING

En rad förändringar och trender i vår omvärld på såväl internationell, nationell och kommunal nivå kommer att ha återverkningar för utvecklingen på skolans område och förvaltningens verksamhet och inriktning under perioden 2010-2012 och framöver. Internationalisering, globalisering, teknikens utveckling, sociala och demografiska förändringar, ökad valfrihet, attitydförändringar och ett omfattande statligt reformarbete på en rad strategiska områden inom utbildningsområdet – allt kommer att påverka skolan och dess verksamhet.

Statliga reformer som kommer att verkställas under de närmaste åren omfattar bland annat gymnasieskolan, läraryrket och lärarutbildningen, betygssystemet, skolans styrdokument och det nationella provsystemet.

Den kommunala nivån, vår invärld, påverkas också av förändringar inom kommunen, vår invärld, som organisations- och strukturförändringar, demografisk utveckling, pensionsavgångar, lärartillgång, etablering av fristående skolor m.m. Förändringarna som kommer att ställa krav på en beredskap hos förvaltningen när det gäller planering och anpassning av organisation, personal, lokaler, kompetensutveckling och ekonomi.

2 POLITIKENS INRIKTNING

2.1 Budgetpropositionen 2008/09

Regeringen lyfter fram utbildning som den viktigaste faktorn för tillväxt och framgång. I budgetpropositionen för 2008/2009 har regeringen identifierat sex huvudsakliga utmaningar för förskola och förskola. Dessa huvudområden har varit och är även fortsättningsvis föremål för regeringens satsningar och reform- och lagstiftningsarbete. Här redovisas kort regeringens aviserade satsningar ur budgetpropositionen.

- **Lärarkretsens attraktionskraft behöver stärkas**

Regeringen framhåller i propositionen att lärarna är skolans viktigaste resurs. Regeringen tog 2006 initiativ till Lärarlyftet, som är en satsning på kvalificerad lärarfortbildning, forskarutbildning för lärare och vidareutbildning av obehöriga lärare. Denna satsning fortsätter och tilldelas ytterligare medel för 2009, 2010 och 2011. Utredningar har tillsatts för att se över och förbättra lärarutbildningen och lärarkretsens utveckling (se nedan).

- **Grundskolans resultat behöver förbättras**

Kraven ska göras tydliga, elevernas kunskaper kontinuerligt följas upp och utvärderas, resultaten kommuniceras med hemmen och stöd sätts in tidigt.

- **Alla elever ska ha studiero och känna trygghet i skolan**

Lärare och rektorer har fått tydligare befogenheter i syfte att skapa trygghet och studiero på skolan. Regeringen avser att vidta ytterligare åtgärder för att stärka skolans värdegrundsarbete. Regeringen avser också att se över hur rättighetsperspektivet, med utgångspunkt i att de mänskliga rättigheterna, kan stärkas. Regeringens avsikt är att regleringen av elevers rätt till inflytande och delaktighet ska bli tydligare. Under åren 2008-2010 vidtar regeringen en rad åtgärder för att främja jämställdheten i skolan.

Inom regeringskansliet bereds även förslag för att minska den olovliga frånvaron och stärka föräldrarnas rätt till information om deras eventuella frånvaro.

▪ **Fler ungdomar ska bli intresserade av matematik, teknik och naturvetenskap**

Många av regeringens reformer är avsedda att påverka ungdomars intresse för kunskaper i matematik, teknik och naturvetenskap. I propositionen presenterar regeringen en särskild satsning på matematik, natur och teknik under 2009-2011, som bland annat innehåller ett stimulansbidrag som grundskolor kan ansöka om för att utveckla sin matematikundervisning, fler förslag förbereds inom regeringskansliet. Regeringen har tillsatt en delegation som ska kartlägga behovet av välutbildad arbetskraft inom matematik, naturvetenskap, teknik och informations- och kommunikationsteknik samt lyfta fram, förstärka och utveckla arbetet med att öka intresset för och deltagandet i högskoleutbildningar inom dessa områden.

▪ **Fler elever ska slutföra en gymnasieutbildning med goda kunskaper**

Regeringen framhåller att fler ungdomar måste slutföra en gymnasieutbildning med godkända resultat för att Sverige ska kunna hävda sig som kunskaps- och industrination. Regeringen kommer att överlämna en proposition om en reformerad gymnasieskola under våren 2009.

▪ **Satsning på förskolan**

Satsningen på förskolan består av tre delar; stärkt pedagogiskt uppdrag, allmän förskola från tre års ålder och införande av en barnomsorgspeng. Detta innebär att målen i förskolan ska förtydligas, särskilt vad gäller barnens språkliga och matematiska utveckling. Det ska finnas en förskollärare på varje förskola och förskollärare ska ges ett övergripande pedagogiskt ansvar. Genom en särskild fortbildningsatsning – förskolläraryftet – ska förskollärare och barnskötare ges möjlighet att förstärka sin kompetens. Förskolan ska vara öppen för alla barn, oavsett bostadsort och familjesituation. En avgiftsfri allmän förskola införs även för barn från tre års ålder (se mer nedan).

3 REFORMER OCH FÖRSLAG

3.1 Ny lagstiftning

Ny sammanhållen diskrimineringslag

En ny sammanhållen diskrimineringslag (*SFS 2008:567*) har trätt i kraft från årsskiftet. Diskrimineringslagen ska motverka diskriminering av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning samt två nya diskrimineringsgrunder könsöverskridande identitet eller uttryck och ålder. Lagen ersätter jämställdhetslagen och sex andra diskrimineringslagar, t.ex. lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever. Diskrimineringslagen behandlar diskriminering och trakasserier enligt diskrimineringsgrunderna, inte annan kränkande behandling. Lagens skydd mot diskriminering omfattar all utbildningsverksamhet. Lagtexten om kränkande behandling, t.ex. mobbning, förs över och samlas i ett nytt kapitel i skollagen, kapitel 14a. Kränkande behandling definieras som ”ett uppträdande som utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen, kränker ett barns eller en elevs värdighet”. Skadestånd eller ersättning för skada kan utkrävas om verksamheten inte utreder, inte vidtar åtgärder för att förhindra eller arbetar förebyggande mot kränkningar. Statens skolinspektion, barn- och elevombudet, ska se till att lagen efterlevs.

Den nya lagen innebär att de bestämmelser som tidigare fanns i lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever i princip gäller även i fortsättningen. Inom utbildningsområdet skärps kraven på att skolan vidtar aktiva åtgärder mot diskriminering genom att det införs sanktioner i form av vitesföreläggande mot den utbildningsanordnare som inte fullgör sina skyldigheter. Kraven på skolan att upprätta likabehandlingsplan varje år skärps. De tidigare fyra ombudsmännen avvecklas och ersätts med en, diskrimineringsombudsmannen, DO, som får långtgående möjligheter att ingripa mot dem som inte fullgör sina skyldigheter enligt lagen.

Förordning om ändring i förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet m.m.

Från den 1 januari 2009 har införts i förordningen (*SFS 2008:945*) att uppföljning och utvärdering av likabehandlingsplaner enligt 3 kap. 16 § diskrimineringslagen och planer mot kränkande behandling enligt 14a kap 8 § skollagen redovisas (se ovan om ny diskrimineringslag). Denna förordning ska tillämpas första gången för kvalitetsredovisningar som avser 2009.

3.2 Framlagda propositioner

Ny betygsskala

Regeringen har i november 2008 lagt en proposition med förslag till en ny betygsskala (*prop. 2008/09:66*). Propositionen innebär att betygsskalan i samtliga skolformer föreslås framöver innehålla sex steg, A-F, och en sjunde markering, ett streck. De fem stegen A-E betecknar godkända resultat och F icke godkänt resultat. Inget betyg ska ges om underlag för bedömning helt saknas, vilket ska markeras med ett streck.

Betygsskalan ska vara målrelaterad och nationella betygskriterier ska finnas för det högsta, mellersta och lägsta betygssteget för godkända resultat, dvs. för betygsstegen A, C och E. Betygsvärdet ska fastställas enligt en skala där betyget E ges värdet 10 och värdet för varje betygssteg därefter ökar med 2,5. Högsta betygsvärdet blir då 20. För icke godkänt resultat, betyget F, ges även i fortsättningen betygsvärdet 0.

Propositionen gäller samtliga skolformer i barn- och ungdomsskolan samt vuxenutbildningen.

För grundsärskolan, gymnasiesärskolan och särvux ska dock enbart de fem betygsstegen för godkända resultat tillämpas, när betyg sätts.

Vad gäller betyg från och med årskurs 6 innehåller propositionen inte några förslag. Regeringen har tidigare angett att betygen ska vara obligatoriska från årskurs 6 och den inriktningen gäller fortfarande.

Något förslag om ikraftträdande för den nya betygsskalan har inte lämnats, eftersom tidplanen är beroende av andra reformer och beslut, till exempel den nya gymnasieskolan. Den nya betygsskalan bedöms kunna införas i grundskolan och gymnasiet läsåret 2011/12.

Regeringens bedömning

Regeringen bedömer att det till följd av införandet av en ny betygsskala kommer att uppstå behov av genomförande- och kompetensutvecklingsinsatser. Det är väl belagt att det tar lång tid innan nya betygsskalor har etablerats och innan de lärare som ska använda dem har utvecklat den nödvändiga förtroendet med systemet. Dessa insatser bör ske efter att nya kursplaner med tillhörande betygskriterier har utarbetats och beslutats för de olika skolformerna (se Tydligare mål och kunskapsprov).

Tydligare mål och kunskapsprov – nya läroplaner för skolan

Propositionen (*prop. 2008/09:87*) innehåller förslag om ny struktur för läroplaner och kursplaner för grundskolan och motsvarande skolformer. Förslaget innebär

bland annat att det ska finnas tydliga kunskapskrav i årskurserna 3, 6 och 9. I dessa årskurser ska elevernas kunskaper också följas upp med obligatoriska nationella ämnesprov i vissa ämnen.

Det ska finnas samlade läroplaner för respektive skolform som innehåller skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål och riktlinjer för utbildningen samt kursplaner.

Nya kursplaner i samtliga ämnen ska införas i grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan och sameskolan. Kursplanerna ska kompletteras med kunskapskrav för godtagbara kunskaper i årskurs 3 och 6 samt kunskapskrav för tre av de godkända betygsstegen i årskurs 9. I årskurs 3 ska detta avse svenska, svenska som andraspråk och matematik samt kunskapskrav för de natur- och samhällsorienterande ämnesgrupperna. I årskurs 6 ska detta avse samtliga ämnen förutom moderna språk och i årskurs 9 ska detta avse samtliga ämnen.

Utöver de obligatoriska nationella ämnesproven i årskurs 3 i svenska, svenska som andraspråk och matematik och i årskurs 9 i svenska, svenska som andraspråk, matematik, engelska och NO-ämnena, ska också ämnesprov i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska användas i slutet av årskurs 6.

Uppdrag till Skolverket

Skolverket har i januari fått uppdraget att utifrån regeringens proposition, som redovisats ovan, skriva nya kursplaner för grundskolan och ta fram kunskapskrav för godtagbara kunskaper och kunskapskrav för betygsstegen A, C och E. Skolverket ska också föreslå en liknande struktur för de ämnesplaner som ska användas i den nya gymnasieskolan. Därmed ska det inte längre finnas separata kursplaner. De nya ämnesplanerna ska visa hur olika kurser i samma ämne hänger ihop och kunskapskraven för varje kurs i ämnet. Uppdraget om kursplaner gäller även grundskolans och gymnasieskolans motsvarande skolformer. De nya kurs- och ämnesplanerna planeras gälla från och med läsåret 2011/12.

Yrkeshögskola införs från 1 juli 2009

Sverige kommer att få en yrkeshögskola från den 1 juli 2009. Detta förslås i regeringens proposition (*prop. 2008/09:68*) som i november 2008 överlämnats till riksdagen. Yrkeshögskolan ska samla eftergymnasiala yrkesutbildningar som inte är högskoleutbildningar och som bygger på kunskap från arbetslivet.

Yrkeshögskolan syftar till att säkerställa att sådana utbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd. Utbildningarna ska ge sådana teoretiska,

paktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att kunna utföra kvalificerade uppgifter i arbetslivet. Inom yrkeshögskolan kommer KY-utbildningar, vissa kompletterande utbildningar, påbyggnadsutbildningar samt lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken att samlas. Utbildningarna ska väsentligen bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella eller specialutformade program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. Utbildning inom yrkeshögskolan kommer att kunna leda till en yrkeshögskoleexamen, vilket motsvarar heltidsstudier under minst 40 veckor. Alla utbildningar bör berättiga de studerande till studiestöd.

Ny myndighet för yrkeshögskolan

För att administrera yrkesutbildningarna (se ovan) ska en ny myndighet skapas, Myndigheten för yrkeshögskolan. En särskild utredare ska förbereda och genomföra bildandet av en den nya myndigheten med samlat ansvar för yrkeshögskolan. Uppdraget gäller med förbehåll för riksdagens kommande beslut med anledning av regeringens förslag i propositionen Yrkeshögskolan (se ovan). Huvudkontoret ska placeras i Västerås, och en avdelning eller enhet av likvärdig storlek inom myndigheten ska lokaliseras till Hässleholm.

Yrkeshögskolan ska etableras med egen ny och tydlig identitet och inte betraktas som en utvidgning av den befintliga kvalificerade yrkesutbildningen. Utredaren ska organisera myndigheten så att den präglas av en samlad myndighetskultur med en balanserad fördelning av arbetsuppgifter och utvecklingsområden mellan orterna. Utredaren ska bland annat bemanna myndigheten samt föreslå mål för verksamhetens olika delar och anslagsfördelning.

Utredaren ska även vidta de åtgärder som i övrigt krävs för att den nya myndigheten ska kunna inleda sin verksamhet den 1 juli 2009. En slutrapport skall lämnas senast den 30 juni 2009.

3.3 Avslutade statliga utredningar 2008

Läraryrkesutredningarna

Tre utredningar om lärare, dels om läraryrkets utveckling och dels om lärarutbildning, har presenterat betänkanden under 2008. Nedan redovisas dessa betänkanden i korthet.

En hållbar lärarutbildning

Utredningen om lärarutbildningen har i december presenterat betänkandet En hållbar lärarutbildning (*SOU 2008:109*). Den föreslår bland annat att två

yrkesexamina införs; grundlärarexamen med inriktningar för förskollärare, fritidslärare, lärare för förskoleklass till och med trean och lärare för klass fyra till sex, samt ämneslärarexamen med inriktningar för klass sju till nio, gymnasiet, praktiskt-estetiska ämnen, lärare i vuxenutbildningen och yrkeslärare. Grundlärarnas utbildning föreslås vara fyra år, förskollärarnas tre och gymnasielärarnas fem. Efter relevanta tidigare akademiska studier föreslås att en ett och ett halvt år lång utbildning ges för ämneslärarexamen, vilken förhoppningsvis ska öppna för fler modersmållärare. För att stärka ämnesdidaktiken föreslås att särskilda nationella ämnesdidaktcentra ska öppna för samtliga stora skolämnen. Utredaren anser även att behörighetskraven bör skärpas och föreslår att Högskoleverket ska se över hur lämplighetsprov kan utformas

Kommentarer från regeringen:

- Duktiga lärare är den enskilt viktigaste faktorn för att förbättra skolan, säger utbildningsminister Jan Björklund. – Äntligen ska blivande lågstadielärare bli proffs på att lära små barn att läsa, skriva och räkna. Särskilda lågstadielärare är en viktig del i regeringens arbete för att återupprätta lågstadiet.
- Svensk lärarutbildning har allvarliga kvalitetsproblem och lockar färre och färre. Att reformera lärarutbildningen är en av regeringens viktigaste uppgifter. Utredarens förslag lägger en bra grund för reform. Jag räknar med att efter remissbehandling kunna lägga en proposition till sommaren, säger högskoleminister Lars Leijonborg.

Legitimation och skärpta behörighetsregler för lärare och förskollärare

I detta betänkande (*SOU 2008:52*) som kom under våren 2008 presenteras förslag till legitimation och ytterligare kvalifikationssteg för lärare och förskollärare. Förslagen innebär också att behörighetsreglerna förtydligas och skärps. Utredningens förslag syftar till att höja personalens kompetens och därmed verksamhetens kvalitet och elevernas måluppfyllelse. Utredningen föreslår att samma regler ska gälla för offentliga och fristående skolhuvudmän, inklusive waldorfskolor, samt för utbildning på entreprenad.

Systemen med lärarlegitimation och förskollärarlegitimation föreslås träda i kraft i två steg under 2010.

Kommentarer

Förslaget har varit ute på remiss bland annat till utbildningsnämnden som avgett yttrande 2008-09-18. Utbildningsnämnden ställer sig i allt väsentligt bakom utredningens intentioner, men pekar på behov av förtydliganden när det gäller hur behörigheten för lärare med lärarexamen i dag ska fastställas. I yttrandet framhålls

även att utredningen är vag i sin analys av vad förslaget kan antas föra med sig för ekonomiska och andra verksamhetsmässiga konsekvenser för skolan (se tjänsteutlåtande, dnr 08-200/2779) .

Yrkeskunskap - en likvärdig sökväg till lärarutbildningen mot yrkesämnen

Rubricerat betänkandet (*SOU 2008:112*) har i december 2008 överlämnats till utbildningsministern. Där presenteras förslag som både ska ge förutsättningar att öka rekryteringen till lärarutbildningen mot yrkesämnen och skapa ett system för bedömning och erkännande av yrkeskunnande på sina egna villkor.

Betänkandet En hållbar lärarutbildning föreslår att utbildningen för blivande yrkeslärare ska omfatta 90 högskolepoäng, vilka utgörs av dels den utbildningsvetenskapliga kärnan (60 högskolepoäng), dels verksamhetsförlagd utbildning (30 högskolepoäng).

Då 90 högskolepoäng i relevanta högskolestudier eller motsvarande inom undervisningens kunskapsområde inte längre föreslås ingå för yrkeslärarexamen, öppnas nya möjligheter att skapa särskilda behörighetskrav till lärarutbildningen för dessa ämnesområden. Dessa särskilda behörighetskrav kan utgå ifrån annat än traditionella högskolestudier, och samtidigt hålla samma kvalitetsnivå.

Utredningen föreslår därför att tre varianter ses som likvärdiga sökvägar till lärarutbildningen mot yrkesämnen. Den som utöver grundläggande behörighet uppfyller något av följande är behörig:

- godkända resultat från en högskoleutbildning omfattande minst 90 högskolepoäng i relevant yrkesområde/ämnesområde samt kvalificerad och relevant yrkeserfarenhet,
- godkända resultat från annan eftergymnasial utbildning omfattande minst 60 veckors heltidsstudier i relevant yrkesområde/ämnesområde samt kvalificerad och relevant yrkeserfarenhet, eller
- intyg utfärdat av Skolverket på bekräftade kunskaper och kompetenser som motsvarar kvalifikationskrav inom sökt ämne/inriktning eller yrkesutgång.

Utredningens förslag ska också säkerställa ett likvärdigt och rättssäkert system för den sökande till lärarutbildningen mot yrkesämnen. Därför föreslår utredningen att Skolverket, med de föreslagna nationella programråden, ska ansvara för såväl utveckling av kvalifikationskriterier som själva valideringsprocessen. Skolverket föreslås också bli den myndighet som utfärdar intyg som grund för särskild behörighet till lärarutbildningen mot yrkesämnen. Dessutom menar utredningen att olika branscher och utbildningsinstanser måste medverka aktivt i arbetet så att systemet upprätthåller hög kvalitet och att det skapas såväl legalitet som

legitimitet för denna sökväg. Att flera aktörer arbetar med dessa frågor bör borga för att kunskap som utvecklats som informellt lärande får lika hög legitimitet som kunskap utvecklat via mer traditionella kurser.

Reformerad gymnasieskola

Här refereras utredningsförslag som gäller reformering av gymnasieskolan och gymnasieskolans yrkesprogram.

Framtidsvägen: En reformerad gymnasieskola och utbildning inom yrkesgymnasium

Utredningen lade i mars 2008 fram sitt betänkande (*SOU 2008:27*) som omfattar förslag till ny gymnasieskola med 19 nationella program. Gymnasieskolan föreslås delas upp i tre delar; en del med högskoleförberedande program och en med yrkesprogram som kan bedrivas på två sätt, som skolförlagd yrkesutbildning eller som lärlingsutbildning. Behörighetskraven föreslås höjas för att komma in på såväl de studieförberedande som de yrkesförberedande programmen.

Utredningens förslag är omfattande och innebär en stor förändring av nuvarande regler. Gymnasiereformen träder i kraft 2011, d.v.s. för de elever som börjar i gymnasieskolan efter den 1 juli 2011.

Kommentar

Utredningens förslag har varit på remiss bland annat till utbildningsnämnden, där ärendet behandlades 2008-0612. Utbildningsnämnden ställer sig generellt positiv till utredningens förslag. Regeringen kommer att lägga fram en proposition om gymnasieutbildningen våren 2009. Efter remissomgången har regeringen beslutat att bryta ur förslaget om de individuella programmen (IV) i propositionen. IV föremål för en ny särskild remiss utifrån en särskild PM.

Förslag om nya behörighetsregler för gymnasiets yrkesprogram

I en departementspromemoria som skickats på remiss i november 2008 föreslår regeringen mer flexibla behörighetskrav till yrkesprogrammen i den nya gymnasieskolan. Förslaget syftar till att skärpa behörighetskraven jämfört med dagens regler, samtidigt som elever som har kapacitet att klara större delen av ett program inte utestängs från gymnasiestudier på nationella program.

Gymnasieutredningen har föreslagit att behörighetskrav för yrkesprogrammen ska ändras till lägst betyget godkänt i åtta ämnen inklusive svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik med möjlighet till en ventil för engelska för elever som av särskilda skäl inte haft praktisk möjlighet att nå målen i det ämnet om de har goda kunskaper i övriga ämnen. I departementspromemorian förslås att ytterligare en grupp elever ska anses behöriga. Det gäller de elever som saknar

godkänt betyg i engelska eller matematik – dock ej i båda ämnena – men har godkänt betyg i minst åtta ämnen inklusive svenska/svenska som andraspråk samt ett meritvärde på minst 90 poäng. Elever i denna grupp ska sedan de antagits till en utbildning erbjudas särskilt stöd i de ämnen som elever saknar betyg i. Behörighetskraven ska enligt förslagen börja tillämpas samtidigt som övriga förslag om en ny reformerad gymnasieskola.

Lika villkor mellan fristående och kommunala skolor

Utredningen om Lika villkor fristående och kommunala skolor har i december 2008 överlämnat sitt slutbetänkande Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet (*SOU 2008:122*). Utredningen har tidigare under 2008 lämnat ett delbetänkande om villkoren för fristående skolor (refererat i omvärldsbevakning våren 2008).

Mer om fristående skolor och enskild förskoleverksamhet

Utredningen har i denna avslutande del haft i uppdrag att lämna förslag i flera olika frågor i syfte att skapa lika villkor mellan fristående och kommunala skolor. I slutbetänkandet föreslås bland annat att regler om vem som kan äga en fristående skola införs i skollagen. Förslaget är att en kommun ska kunna vara en av ägarna till det bolag eller motsvarande som driver en fristående skola, förutsatt att kommuner och privata intressen samverkar för att en viss utbildning som berikar utbildningsutbudet i kommunen över huvud taget ska starta. Vidare föreslås att fristående skolor ska få möjlighet att lägga ut undervisning på entreprenad i likhet med kommunala skolor. Kravet på att en fristående grundskola ska ha minst 20 elever föreslås ersättas av ett mer kvalitetsinriktat krav på att en fristående skola ska ha ett tillräckligt elevunderlag för att långsiktigt bedriva verksamhet. Ansöknings- och tillståndsförfarandet ska förenklas och det ska införas en skyldighet för kommunerna att yttra sig om effekterna av en fristående skolas etablering.

Kommentar från utbildningsministern

- Jag välkomnar utredningen. Den kan bidra till tydligare regler och att villkoren för fristående skolor blir mer lika kommunala skolors villkor, säger Jan Björklund.
- Eleverna kan på det här sättet få möjlighet att läsa utbildningar som annars inte skulle ha funnits, till exempel utbildningar som är viktiga för det lokala näringslivet.
- En kommun däremot ska inte ensam kunna driva en skola i bolagsform. Det finns andra former för kommunala skolor.

3.4 Pågående statliga utredningar

Skollagsberedningen

En arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet, Skollagsberedningen, fortsätter arbetet med förslag till ny skollag. Avsikten är att en departementspromemoria ska sändas ut i ett brett remissförfarande som underlag för en proposition som regeringen planerar att lägga fram för riksdagen under 2009. Regeringen framhåller att kvalitet, likvärdighet och valfrihet för hela utbildningssystemet från förskola till vuxenutbildning ska betonas i den nya skollagen. En viktig del i arbetet är att minska de statliga detaljregeringarna av skolans verksamhet och organisation. Förskolan blir en egen skolform. Många bestämmelser kommer att vara gemensamma för olika skolformer och huvudmän. Förslag till reformer av skollagstiftningen har samtidigt arbetats fram inom ramen för andra utredningar, t.ex. gymnasieutredningen, lärarutredningen och betygsberedningen. Den nya skollagen kommer på så sätt att utgöra en ny struktur, där de förändringar i lagstiftningen som blir resultatet av det pågående reformarbetet inom hela skolområdet kommer att fogas in.

Utvärdering och analys inom utbildningsområdet

Uppdraget består av två delar. Den första delen handlar om policyinriktad utvärdering, det vill säga studier av hur olika politiska beslut och reformer påverkar utbildningens måluppfyllelse och resultat. Utredaren ska bland annat kartlägga hur utbildningspolitiska beslut utvärderas idag och undersöka om en särskild myndighet behövs för ändamålet.

Uppdragets andra del gäller forskning med relevans för skolans måluppfyllelse och pedagogiskt verkamma. Utredaren ska översiktligt beskriva vilken sådan forskning som finns samt analysera hur forskningsresultat bättre ska kunna sammanställas och spridas till professionen och beslutsfattare.

Utredningen "Utvärdering och analys inom utbildningsområdet" ska redovisa ett delbetänkande om policyinriktad utvärdering senast den 4 maj 2009.

Slutbetänkandet ska överlämnas senast den 1 december 2009.

Nationell lärlingskommitté

En kommitté med representanter för arbetsmarknadens organisationer inom branscher som tar emot lärlingar ska ge råd och stöd till huvudmän, lärlingsråd och företag i anslutning till den utbildning som bedrivs med stöd av förordningen om försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning. Kommittén ska främja den arbetsplatsförlagda utbildningen om försöksverksamheten och därmed bidra till att höja kvaliteten i den yrkesinriktade utbildningen. Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2011.

Utredning om utökning av gruppen som har rätt till skolgång m.m.

I betänkandet *Skolgång för barn som skall avvisas eller utvisas*, som kom 2007, föreslog utredaren att barn i familjer som håller sig undan verkställighet av ett beslut om avvisning eller utvisning ska ha rätt till utbildning på huvudsakligen samma villkor som barn som är bosatta i Sverige. Utredningens uppdrag omfattade dock inte barn som har kommit till Sverige och som vistas här utan att ansöka om uppehållstillstånd. Regeringen anser att det kan finnas skäl att se över om gruppen som ska omfattas av rätt till skolgång och skolbarnsomsorg bör utökas ytterligare. Frågan har beretts regeringskansliet under hösten 2008.

3. 5 Aktuella beslut, förslag eller uppdrag

Här redovisas aktuella beslut, förslag eller uppdrag av regeringen eller myndigheter och organisationer. Några beslut kommer som en konsekvens av framlagda betänkanden eller är insatser som regeringen aviserat i budgetpropositionen 2008/09 eller är uppdrag till myndigheter inom angelägna områden. Redovisade åtgärder och förslag avser såväl frågor som rör skolans organisation och styrdokument m.m. och frågor som rör elevers hälsa och studiemiljö samt diskriminering.

Betyg från skolår 6

I propositionen om ny betygsskala finns inget förslag om betyg från årskurs 6. Utbildningsministern aviserar i budgetpropositionen att det kommer en proposition i denna fråga senare.

Kunskapsbedömningen stärks i särskolan

Myndigheten för skolutveckling (Skolverket) har i februari 2008 fått i uppdrag att genomföra insatser för att stärka kunskapsbedömningen i särskolan och vuxenutbildning för utvecklingsstörda. Genom uppdraget ska en fokusering på kunskapsmålen stimuleras för att med utgångspunkt i elevernas individuella förutsättningar förbättra utbildningens kvalitet. Uppdraget ska redovisas till regeringskansliet senast den 29 maj 2009. Regeringen har inte tagit ställning till i vilken form en reformering av gymnasiesärskolan ska ske.

Förtydliganden i läroplanen för förskolan

Statens skolverk har av regeringen fått i uppdrag att föreslå förtydliganden och kompletteringar av vissa mål i läroplanen för förskolan. I uppdraget ingår att ge förslag på förtydliganden av mål för utveckling av barns språkliga och matematiska utveckling, förskolläraernas pedagogiska ansvar samt vikten av uppföljning och utvärdering av förskolans verksamhet. Skolverket ska redovisa

inriktningen av förslag till förtydliganden av läroplanen i förskolan senast den 31 mars 2009. Uppdraget i sin helhet ska redovisas senast den 30 september 2009.

Ny kursplan för sfi

En ny kursplan för sfi förbereds för närvarande inom regeringskansliet. Skolverket har tagit fram mål för sfi på uppdrag av regeringen. Motivet för uppdraget var dels att målen måste bli mer distinkta, så att kraven blir tydligare, dels få till stånd en nationell likvärdighet.

Skolverket redovisar utveckling av kunskap och studiemiljö i grundskolan

Skolverket har på uppdrag av regeringen tagit fram ett sammanfattande underlag om kunskapsutvecklingen och studiemiljön i grundskolan under de senaste decennierna. Skolverket har redovisat och bedömt dels den faktiska kunskapsutvecklingen, dels utvecklingen i relation till länder som är jämförbara med Sverige. De internationella undersökningar som Skolverket använt som underlag är PIRLS, TIMSS och PISA. Undersökningarna fokuserar på läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Sammanställningen rör i huvudsak perioden 1991-2007. Sammanställningen visar att Sverige har presterat över genomsnittet vid flertalet av de internationella studierna. Kunskapsutvecklingen är dock genomgående negativ. Försämringen av resultaten är sämst i matematik och naturvetenskap. När det gäller läsförståelse är resultaten fortfarande bra, men har försvagats.

Skolverket har också sammanställt resultat från tidigare undersökningar om svenska elevers studiemiljö, med fokus på ordning och arbetsro. Bilden är enligt Skolverket något splittrad. När det gäller skolmiljön i vid mening ter sig bilden förhållandevis positiv. Elever, lärare och skolledare svarar i hög grad att man trivs och känner sig trygg i skolan. Dock är skolk och oro under lektionerna vanligare i Sverige än i många andra länder enligt skolledare. Skolverket menar att det finns brister i studiemiljön och att det i förhållande till de nationella ambitionerna är allt för många elever som svarar att det är ordningsproblem och svårt att få arbetsro i skolan.

Strategi för entreprenörskap inom skolan tas fram

Regeringen kommer att presentera en strategi för entreprenörskap inom utbildningsväsendet som ska bestå av olika delar i syfte att stimulera och stödja entreprenörskapet. Entreprenörskap ska genomsyra hela utbildningsväsendet och betydelsen av entreprenörskapet ska tydliggöras i skolans styrdokument.

Skolverket planeras få i uppdrag att stödja och stimulera arbete inom entreprenörområdet.

Tvist om rektorsutbildningen

Länsrätten har efter överklagan beslutat att upphandlingen av den nya rektorsutbildningen strider mot lagen om offentlig upphandling. Skolverket har överklagat beslut hos Kammarrätten som har meddelat prövningstillstånd. Prövning i målet kan komma upp tidigast i början av 2009. Detta fördröjer starten av rektorsutbildningen.

Tillgänglighet till skolans lokaler

Skolverket redovisar i en rapport (Rapport 317:2008) resultatet av ett uppdrag att inventera tillgängligheten till grund- och gymnasieskolors lokaler samt kartlägga möjligheten för elever med funktionsnedsättning att välja skola. Uppdraget är en del av ett övergripande regeringsuppdrag om diskriminering. Rapporten bygger framför allt på en enkät ställd till rektorer i grund- och gymnasieskolor samt fallstudier i ett urval kommuner. Av rapporten framkommer bland annat att det på många skolor förekommer brister som kan försämra förutsättningarna, eller i vissa fall omöjliggöra skolgång, för elever med funktionsnedsättningar. En förutsättning för att valfriheten även ska omfatta elever med funktionsnedsättning är att skolors tillgänglighet förbättras. Tillsynsansvaret över skolans lokaler behöver tydliggöras. Skolverket föreslår utifrån resultaten av inventeringen en rad åtgärder som syftar till att dels öka förutsättningarna för att skolors tillgänglighet ska förbättras, dels öka tydligheten i vad som gäller avseende möjligheten att välja skola för elever med funktionsnedsättning.

Barn med rörelsehinder diskrimineras i skolan

Många barn med rörelsehinder diskrimineras i skolan. Detta skrivs i en ny rapport av flera organisationer, bland andra Rädda Barnen. En undersökning har genomförts bland 470 elever med rörelsehinder från skolor i 40 kommuner om vad de anser om sin situation. Hälften av barnen uppger att skolans lokaler inte anpassats efter deras behov. Barnen säger också att lärarna inte har tillräckliga kunskaper om deras funktionsnedsättning. En tredjedel av barnen tycker inte att de får tillräckligt med hjälp för att kunna följa med på lektionerna.

Mobbning minskar med systematiskt arbete

Mobbningen i skolan kan minska med omkring 20 procent om skolan arbetar systematiskt med frågan. Detta konstateras i en global undersökning av tidigare forskningsresultat som Brottsförebyggande rådet låtit göra. När det bedrivs systematisk verksamhet mot mobbning på skolor minskar antalet mobbare i

genomsnitt med 23 procent och antalet mobbade med 17 procent visar undersökningen. Tre forskare från Storbritannien och Italien har gått igenom den forskning som gjorts kring verksamheter mot mobbning i främst västvärlden under de senaste 25 åren. Forskarna lyfter fram flera faktorer som ökar chanserna att minska mobbningen. Dessa är bland annat utbildning av föräldrar, tillsyn av skolgårdar, system för kamratstöd, regler i klassrummen och disciplinära åtgärder. Enligt forskarna lyckas antimobbingsprogram som baseras på Dan Olweus metoder bäst.

Mobbning i skolan ska utredas snabbare

Ökade resurser ska halvera handläggningstiden hos Barn- och elevombudet (BEO) för lika behandling från årsskiftet 2008/09. Från och med 2009 får ombudet en större budget som bland annat ska användas till att anställa ny personal. Sedan 2006 har BEO fått in runt 1 000 anmälningar. Av dessa har hittills 111 lett till att skolor har fått kritik och 23 till att skolor har krävts på skadestånd mellan 10 000 – 150 000 kronor. Än så länge har skadestånd utbetalats i 14 fall, i övriga pågår förhandling. Tre ärenden är tagna till domstol.

Insatser mot grövre våldsbrott i skolan

Regeringen har i juli 2008 gett Myndigheten för skolutveckling, numera Skolverket, i uppdrag att bl.a. utifrån Brottsförebyggande rådet uppdrag att kartlägga det grövre våldet i skolan, ta fram stödmaterial till skolorna om hur man kan arbeta brottsförebyggande med fokus på det grövre våldet. Stödmaterialen ska också innehålla en redovisning av den lagstiftning som gäller inom området samt skolans ansvar och befogenheter. Inför framtagandet av stödmaterialen ska elevens synpunkter inhämtas och tas tillvara. Samråd bör enligt uppdraget ske i samråd med socialstyrelsen, statens folkhälsoinstitut, barn- och elevombudsmannen, elevorganisationerna samt andra berörda myndigheter och organisationer. Uppdraget ska redovisas till regeringen 1 juni 2009.

Samverkan för att främja barns och ungdomars psykiska hälsa

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) anser att gemensamma ansträngningar måste göras från alla berörda samhällsaktörer för att främja barns och ungdomars psykiska hälsa. I ett så kallat positionspapper uttrycks i sexton punkter vad SKL anser att kommuner, landsting och stat kan göra för att främja hälsa, psykisk ohälsa och minska konsekvenserna av psykiska funktionshinder. I detta arbete anses förskola och skola vara viktiga delar genom att erbjuda en god miljö och goda möjligheter för barn att uppnå kunskapsmålen men också som arena där generella insatser som föräldrastöd, hälsosamtal m.m. kan erbjudas av andra

aktörer än skolan. Andra aktörer kan vara socialtjänsten, barnhälsovården, barn och ungdomspsykiatri och frivilligorganisationer.

Skolan diskriminerar minoriteter enligt rapport från DO

Sveriges nationella minoriteter – judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar – diskrimineras i den svenska skolan och förskolan. Särskilt dålig är bristen på tillgång till modersmålsundervisning. Detta konstateras i en ny rapport från ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO). DO kräver därför att regeringen höjer ambitionsnivån för minoritetspolitiken och säkerställer nationella minoriteters mänskliga rättigheter i Sverige. Bland annat vill DO att regeringen vidtar åtgärder för att öka antalet lärare i och på minoritetsspråken samt göra det till en kommunal skyldighet att anordna modersmålsundervisning. För att tvinga Sverige att bli bättre på att leva upp till Europarådets minoritetskonventioner vill DO att regeringen inrättar en tillsynsmyndighet med uppgift att övervaka konventionernas efterlevnad.

4 NULÄGE OCH UTVECKLING – SKOLA, LÄRARE OCH ELEVER

4.1 Skola

Skolverket tar årligen på regeringens uppdrag fram en bedömning av utvecklingen inom förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning samt vuxenutbildning i riket. I årets lägesbedömning uppmärksammar Skolverket framför allt följande områden där åtgärder och insatser på såväl statlig som kommunal nivå krävs.

- Gruppstorlekarna på fritidshemmen allt större
Skolverket bedömer utvecklingen på fritidshemmen som alarmerande och anser att situationen nu är sådan att regeringen bör överväga åtgärder för att stärka kvaliteten. Gruppstorlekarna fortsätter att växa samtidigt som personaltätheten sjunker. Kommunerna uppmärksammar inte tillräckligt kvaliteten i fritidshemmen. Skolverkets generaldirektör menar att detta på sikt kan leda till att föräldrar förlorar förtroendet för fritidshemmen och söker sig till andra omsorgsformer eller låter barnen vara hemma.
- Fortfarande alltför hög andel elever som inte klarar målen
Tio procent av eleverna når inte godkänt i matematik, svenska och engelska. Skolverket lyfter dock fram att betygen blivit bättre bland de nittio procent av eleverna som når behörighet. Många av de elever som inte når godkänt skulle ha gjort det med rätt stöd. Skolverket konstaterar att elever i behov av stöd inte alltid

får den hjälp de behöver. Därför menar Skolverket att regleringen i skollagen måste förstärka elevens rätt till flexibla lösningar och stödja läraren att ge rätt sorts stöd.

- Långvarig frånvaro i grundskolan ett samhällsproblem

16 000 grundskoleelever i landet var i slutet av förra läsåret fullständigt frånvarande sedan minst en månad. Det är angeläget anser Skolverket att ta fram kunskap om vad det är som gör att elever inte fullföljer sin skolgång och detta kräver olika insatser från skolhuvudmännen.

- Ökad konkurrens om eleverna

Antalet elever kommer att sjunka i grundskolan och gymnasieskolan de närmaste åren. Samtidigt är intresset för att starta fristående skolor fortsatt mycket stort. Det kan leda enligt Skolverket leda till att såväl kommunala som fristående skolor kan tvingas stänga på grund av elevbrist. När en fristående grundskola stänger är den kommunala skolan skyldig att ta emot många nya elever. Skolverket uppmärksammar kommunerna på att det är särskilt viktigt att kommunen beaktar att alla barn ska ha lika rätt till utbildning, och att en övergång av elever från en fristående till en kommunal grundskola genomförs så snabbt och smidigt som möjligt. När det gäller elever från nedlagda fristående gymnasieskolor har inte kommunen samma skyldighet att omedelbart ordna en utbildningsplats i den kommunala gymnasieskolan.

4.2 Kunskapsutveckling

Nedan redovisas trender och tendenser när det gäller kunskapsresultaten i grundskola och gymnasium samt vuxenutbildning på nationell nivå. Uppgifterna kommer från Skolverkets statistik vårterminen 2008 och utbildningsnämndens årsredovisning 2008.

Grundskolan

På riksnivå har andelen elever som är behöriga till gymnasiet minskat vårterminen 2008 jämfört med föregående år. Minskningen beror på att fler flickor inte når godkänt i matematik. Andelen behöriga pojkar ligger kvar på samma nivå föregående år. Samtidigt har det genomsnittliga meritvärdet förbättrats och andelen elever som når målen i alla ämnen har ökat. Trots en viss försämring bland flickor är flickornas resultat fortfarande bättre än pojkarnas avseende såväl genomsnittligt meritvärde som andel behöriga till gymnasiet.

I Stockholm är andelen elever med gymnasiebehörighet ungefär densamma som 2007 i den kommunala grundskolan. Meritvärdet har ökat jämfört med 2007 och

skillnaderna mellan könen har minskat. Flickornas resultat är dock fortfarande bättre än pojkarnas. Andelen elever med gymnasiebehörighet är något lägre och meritvärdet är högre jämfört med motsvarande resultat för kommunala skolor i riket.

Gymnasieskolan

Betygsstatistiken på riksnivå visar att fler elever får slutbetyg från gymnasieskolan. Våren 2008 fick 93 600 slutbetyg, vilket är 3 500 fler än året innan. Orsaken är främst stora elevkullar men också att andelen elever som får slutbetyg har ökat något. Nära 90 procent av dessa uppfyllde kravet på grundläggande behörighet till studier på universitet och högskola. Denna andel har varit stabil under de senaste fyra åren. Nästan en fjärdedel av de ungdomar som börjar gymnasieskolan får inte något slutbetyg.

Många elever behöver mer än tre år för att få sitt slutbetyg. Andelen som får slutbetyg ökar med 7 - 8 procentenheter efter fyra studieår och med ytterligare 1 procentenhet efter fem studieår. Av alla ungdomar som börjar gymnasieskolan får 76 procent slutbetyg.

Direktövergången till komvux fortsätter att minska. Sedan 2005 har andelen som fortsätter att studera på komvux minskat från 14 procent till 10 procent. Den genomsnittliga betygspoängen har varit i det närmaste konstant de senaste fem åren. Den genomsnittliga betygspoängen är 14,0 för elever som avslutade gymnasieskolan våren 2008. De fyra föregående åren har den genomsnittliga betygspoängen varit 14,1.

I Stockholms stads gymnasieskolor har det skett en positiv utveckling när det gäller betygsmedelvärdet och andelen elever med grundläggande högskolebehörighet efter tre år. Betygsmedelvärdet är högre än motsvarande värde för riket.

Vuxenutbildning

Resultaten i stadens grundläggande vuxenutbildning har förbättrats avsevärt, medan det i den gymnasiala delen sjunkit något jämfört med läsåret 2006/07. Inom sfi är utvecklingen splittrad resultaten på vissa nivåer har förbättrats och på andra försämrats.

4.3 Elevantalsutveckling och lärartillgång

Elevantalsutveckling

Av Skolverkets länsvisa prognoser om framtida tillgång och behov av lärare framgår att det framför allt förskolebarnen och de yngre skolbarnen som ökar under åren fram till 2012 i riket och i Stockholms län. Barn/ungdomar i åldern 12-15 år i grundskolans senare år beräknas minska fram till år 2012 i riket och i Stockholms län. Efter 2012 beräknas åldersgruppen öka särskilt i Stockholms län. Antalet gymnasieungdomar 16-18 år minskar fram till 2015 och ökar därefter i riket och i Stockholms län.

Elevprognos för staden tas fram av Stockholms stads utrednings- och statistikkontor och redovisas i budgetunderlaget för 2010-2012.

Tillgång till och behov av lärare

Enligt Skolverkets samlade bedömning (Länsprognoser över behov av lärare perioden 2008-2022) är rekryteringsbehovet av högskoleutbildad personal störst inom förskola och förskoleklass/fritidshem samt även inom grundskolans tidigare år. Behovet av lärare för grundskolans senare år och gymnasiet minskar fram till 2012. Totalt avser drygt 70 procent av examinationsbehovet lärare för barnomsorg, förskoleklass eller grundskolans tidigare år, medan mindre än 30 procent avser grundskolans senare år, gymnasieskola och komvux.

Utvecklingen ser likartad ut i alla län i riket. Av Skolverkets rapport framkommer dock att storstadsregionerna står för drygt hälften av examinationsbehovet. Fram till år 2012 behöver examineras drygt 30 000 lärare för att täcka behovet inom barnomsorg, skola och vuxenutbildning i de tre storstadslänen. Detta motsvarar cirka 6 000 lärare varje år.

Obalans mellan lärare som behövs och lärare som utbildas

En utredning från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) visar också hur demografiska aspekter kommer att påverka rekryteringsbehovet till framtidens lärarkår. 38 procent av lärarna i riket går i pension under den kommande tioårsperioden. Bland gymnasielärarna är var femte lärare över 61 år. SKL:s utredning visar att det finns en tydlig obalans mellan lärare som behövs och lärare som utbildas. Det finns, som också Skolverkets bedömning visar, en stor risk för överskott av lärare i allmänna ämnen, samtidigt som det kommer att finnas ett stort underskott av yrkeslärare, lärare inom matematik och naturvetenskap, förskollärare och fritidspedagoger. Enligt Verket för Högskoleservice är antalet antagna till lärarutbildningarna med inriktning på teknisk och naturvetenskap långt

färre än antalet platser. Endast 40 procent av platserna med inriktning på matematik fylldes 2008. Motsvarande andel för inriktningar på kemi och fysik var 10 procent respektive 25 procent.

Allt färre sökande till lärarutbildningen

De senaste sex åren har antalet studenter på lärarutbildningen minskat. Den negativa trenden fortsätter - läsåret 2007/08 började knappt 11 650 studenter på utbildningen vilket är 500 färre än läsåret innan. Dessutom blir kvinnodominansen allt större. Detta visar ny statistik från Högskoleverket. Lärarutbildningen är fortfarande Sveriges största högskoleutbildning, men antalet nybörjare fortsätter att minska. Lsåret 2007/08 började ungefär 11 650 personer på lärarutbildningen. Lsåret 2003/04 var siffran över 14 000.

Antalet lärarstudenter som tar ut en examen har dock ökat under de senaste sju åren, på grund av den stora expansionen av nybörjare som inleddes i början av 2000-talet. Effekten av denna expansion kommer dock att avta under de närmaste åren på grund av att antalet nybörjare minskat sedan 2002/03. Det är fortfarande få män på lärarutbildningen. För två läsår sedan var andelen män bland nybörjarna uppe på 29 procent. Men läsåret 2007/08 hade andelen sjunkit till 25 procent. I våras uppmärksammade Högskoleverket dessutom att fler män än kvinnor hoppar av lärarutbildningen.

Andelen lärare med pedagogisk högskoleutbildning fortsatt för låg

Skolverket konstaterar i sin lägesbedömning att det fortfarande är en alltför låg andel lärare som har en pedagogisk högskoleutbildning. Andelen varierar mellan olika skolformer. Andelen lärare med pedagogisk högskoleutbildning inom grundskolan uppgår till 85 procent medan motsvarande andel för gymnasieskolan är 74 procent och för sfi något under 70 procent. Verksamheter som drivs av annan huvudman har generellt sett en lägre andel lärare med pedagogisk högskoleutbildning än vad kommunala verksamheter har. Som exempel uppgår andelen lärare med pedagogisk högskoleutbildning i kommunala grundskolor till 87 procent och i fristående grundskolor är motsvarande andel 67 procent.

5 SKOLA/ARBETSLIV

Ekonomisk utveckling och globalisering

Den pågående finansiella krisen och avmattningen i den internationella konjunkturen har även återverkningar på den svenska ekonomin och utvecklingen av arbetsmarknaden. Regeringen betonar i budgetpropositionen att individers talang och kunskap är den viktigaste faktorn bakom tillväxt och framsteg i globaliseringens tid. Regeringen föreslår i budgetpropositionen reformer som ska höja sysselsättningen och få svensk ekonomi att fungera bättre. I reformpaketet ingår satsningarna på förskola och skola som en viktig del.

Den ökande globaliseringen ställer krav på att Sveriges utbildningssystem är av yttersta kvalitet för att vi ska vara konkurrenskraftiga på olika marknader världen över. Behovet och kraven på högkvalitativa utbildningsinsatser kan därför förväntas öka för att säkra Sveriges framtida ekonomiska utveckling och välstånd. Men vad har globaliseringen specifikt för inverkan på skolan och hur ser ett konkurrenskraftigt svenskt utbildningssystem ut? I en rapport till Globaliseringsrådet: ”*Kunskap vidgar världen – Globaliseringens inverkan på skolan och lärande*” diskuteras denna fråga och effekterna av globaliseringen på skolan och dess roll för samhällets framtida utveckling analyseras. Betoningen ligger på förskola och gymnasieskola, men utgångspunkter är det livslånga lärandet. Författaren lyfter fram vikten av mångfald, flerspråkighet, högkvalitativ lärar- och skolledarutbildning samt en dialog och beredskap inför framtiden.

Drivkrafter för rationella utbildningsval

En rapport (*Rapport 2008:23 ”Välja fritt och välja rätt – drivkrafter för rationella utbildningsval”*) från Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering och Nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet visar att föräldrarnas utbildning och förväntningar om framtida inkomster spelar stor roll för vilken utbildning en person väljer att skaffa sig. I rapporten visas att sambandet mellan föräldrar och barn är starkare för valet till gymnasiet än för högskolan. Män går oftare än kvinnor i föräldrarnas spår. Föräldrarnas utbildning har större betydelse för svenskfödda än för utlandsfödda. Rapporten visar också att studenter vid äldre lärosäten i högre utsträckning har högutbildade föräldrar.

Rapporten bygger på registerdata för åren mellan 1990-2003. Dessa data inkluderar uppgifter om bland annat utbildning och inkomst för alla personer mellan 16 och 64 år.

Ungas utanförskap

En rapport från Ungdomsstyrelsen i november 2008 ”*En analys av ungas utanförskap*” visar att det i Sverige finns 90 000 ungdomar, 14 procent, mellan 20-25 år som under ett år vare sig arbetat eller varit i utbildning. Värst ser det ut i de s.k. utanförskapsområdena där upp till 80 procent av de unga vare sig arbetar eller studerar. Endast en liten del av dessa unga lever på försörjningsstöd. Vad den stora gruppen unga utanför gör på dagarna är inte känt, vilket gör det svårt för samhället att sätta in åtgärder. Områden som karaktäriseras av socialt utanförskap har en stor andel unga i befolkningen och flera av dem är födda utomlands. Färre än genomsnittet blir behöriga till gymnasiet, men trots det är andelen som går vidare till högre studier inte lägre.

Ungdomsstyrelsens uppdrag har varit att belysa ungas levnadsvillkor och situation i ett antal utanförskapsområdet, särskilt med inriktning på arbete och utbildning. Ett av områdena som särskilt har studerats är Husby i Stockholm.

6 SKOLAN OCH EU

Sverige ordförandeland i EU andra halvåret 2009 – aktiviteter för skolan

Inför det svenska ordförandeskapet 2009 vill flera aktörer uppmärksamma europafrågorna för målgrupper inom skolan i staden. Aktörerna är förutom utbildningsförvaltningen, stadsbiblioteket, Europa Direkt, Nacka kommun, Stockholmsregionens Europakommitté, Europaparlamentet i Sverige, Europeiska kommissionen i Sverige, Statsrådsberedningen, Utbildningsdepartementet, Skolverket samt Internationella Programkontoret. En arbetsgrupp har bildats med representation från huvudaktörerna som arbetar på ett program. Programmet innehåller bland annat halvdagsseminarier för skolläda, EU-samordnare och ämnesföreningar som genomförts under hösten 2008 och under våren 2009 arrangeras seminarier för lärare samt elevaktiva projekt och workshops för lärare. I anknytning till Europeiska ungdomsparlamentets internationella konferens i april 2009, planerar man att bjuda in ca 200 ungdomar och lärare från Stockholmsområdet till aktiviteter.

Gemensamma examina

I en departementsskrivelse från utbildningsdepartementet daterad 7 november 2008 (*Ds 2008:80*) föreslås att det införs en möjlighet för universitet och enskilda utbildningsanordnare att med annan läroanstalt utfärda gemensamma examensbevis avseende de examina som regleras med stöd av högskolelagen. I skrivelsen betonas att det finns ett starkt behov för svenska läroanstalter att ha



möjlighet att utfärda gemensamma examina tillsammans med både inhemska och utländska läroanstalter.

7 SKOLA I VÄRLDSKLASS

Vision 2030 - Skola i världsklass

I staden fortsätter arbetet med att utveckla och konkretisera visionen om ett Stockholm i världsklass 2030. Inom ramen för denna vision ryms också att utveckla och konkretisera hur en skola i världsklass ska vara. Kunskap, bildning och stimulerande studiemiljöer ska präglade stadens grund- och gymnasieskolor. Kulturell och språklig kompetens ska tas till vara och vara en medveten strategi för att lyfta Stockholm till en världsledande kunskapsregion. Inom utbildningsförvaltningen pågår ett arbete med att ta fram en långsiktig strategi för hur stadens skolor och vuxenutbildning ska utvecklas i enlighet med stadens vision. Arbetet omfattar också uppdraget att erbjuda barn och unga i Stockholm en utbildning av hög kvalitet, oavsett anordnare, samt att ge en oberoende information om alla skolor och dess verksamhet och kvalitet.

Källor

www.regeringen.se

www.Skolverket.se

www.vhs.se

www.infonet.se

www.Skolporten.se

www.Stockholm.se